

## ELK SEGMENT EEN EIGEN CLUB

Kees Westerkamp

*Elke club heeft zijn eigen bestaanrecht, zijn eigen identiteit en zijn eigen specifieke aanbod. Maar het worden er wel steeds meer: naast de beroepsverenigingen leken de netwerken, platforms en societies enkele jaren terug als paddestoelen uit de grond te schieten. Worden het er nog meer, of is het tijd voor samenwerking? Een inventarisatie, plus een reactie uit het onderwijs.*

Informatie professionals gaan steeds meer netwerken, seminars bezoeken en overleggen met vakgenoten. Althans, daar wijst de groei van het aantal beroepsverenigingen en het aanbod aan borrels en bijeenkomsten op. Met een beroepsvereniging wordt hier bedoeld: iedere vorm van georganiseerd praten, denken en doen met én het leren van vakgenoten. Was de keus enkele jaren geleden nog simpel, op dit moment is er een keur aan organisaties die ieder met een eigen al dan niet duidelijke identiteit en een aanbod van verschillende activiteiten de informatie professional aan zich probeert te binden.

Het verschil tussen de diverse organisaties is soms moeilijk te achterhalen. En een keuze uit het aanbod is niet alleen moeilijk voor de informatie professional, maar ook het onderwijs zet vraagtekens bij de ontwikkelingen rond de beroepsverenigingen, die een belangrijk voorportaal van het beroepsveld zijn. Hoogste tijd dus om enige duidelijkheid te scheppen op het terrein van de beroepsverenigingen.

## Waarom wordt men lid?

Iedereen heeft voor het lidmaatschap van een beroepsvereniging zijn of haar eigen specifieke reden. Toch komt het er in hoofdzaak op neer dat mensen lid van een vereniging worden om er zelf beter van te worden, of om iets te doen voor het vak of de vakgenoten. Motieven om zich bij een beroepsvereniging aan te sluiten kunnen zijn:

- Het opdoen en uitwisselen van vakkennis;
- Het informeel ontmoeten van vakgenoten;
- Het volgen van trainingen en workshops;
- Het stimuleren van de carrière;
- Het volgen van het informele vacatureaanbod;
- Het promoten van de eigen producten/diensten (commerciële motieven);
- Het zoeken naar stages en afstudeerprojecten (met name voor studenten).

De motieven voor een lidmaatschap van een vereniging wisselen per branche, maar ook per beroepsvereniging of uitwisselingsplatform. Zo spelen binnen sommige branches commerciële motieven een grote rol bij de keuze van de beroepsvereniging of het bezoeken van bijeenkomsten. Commerciële motieven zijn in dit geval: het gericht jagen op nieuwe klanten en projecten. Binnen de (documentaire) informatievoorziening lijkt dat vooralsnog niet aan de orde. Daar blijkt kennisuitwisseling veel aandacht te krijgen.

Het lid zijn van een beroepsvereniging of het participeren in activiteiten van een organisatie geeft ieder individu een bepaalde identiteit binnen zijn of haar vakgebied of het bedrijf of de instelling waarin die persoon werkt. Het lid maatschap wordt zo een soort keurmerk.

## Versnippering

Beroepsverenigingen bevinden zich sinds begin jaren negentig in een onrustig vaarwater. Op de eerste plaats heeft dit te maken met de snelle ontwikkelingen in de (documentaire) informatievoorziening. Ons vakgebied kreeg te maken met een veranderende aandacht voor informatie vanuit het manage-



ment, mede als gevolg van nieuwe ontwikkelingen zoals kennismanagement en business intelligence. Op de tweede plaats werd steeds meer duidelijk dat de informatievoorziening binnen een organisatie zowel, een operationele als een strategische zijde heeft en dat beide kanten specifieke informatiefuncties en -beroepen kennen. Bijgevolg ontstond er een tweedeling onder informatie professionals: enerzijds diegenen die meer inhoudelijk bezig zijn met informatie, anderzijds de informatie professionals die meer Procesmatig met informatie werken. Daarnaast ontstond er, met name onder jonge informatie professionals, een andere gedrag ten aanzien van beroepsverenigingen. Men wilde informele bijeenkomsten, zonder al te veel verplichtingen, waar men méér kon vragen en ongedwongen kon discussiëren met vakcollega's. Als gevolg van die ontwikkelingen werd de vraag naar kennisuitwisseling tussen informatie professionals groter en groeide de behoefte aan organisaties die een bijdrage konden leveren aan die kennisuitwisseling. Dat effect werd versterkt door de toename van het aantal gespecialiseerde informatie professionals die zich in de bestaande beroepsverenigingen niet konden herkennen en hun toevlucht zochten in nieuwe initiatieven. Bestaande beroepsverenigingen als NVB, Vogin en de VPOD kregen zodoende gezelschap van de Corporate Intelligence Society (CIS), de Sherlock Groep, de Society of Competitive Intelligence Professionals (SCIP), het Platform Informatie Management (PIM) en het Amsterdams Informatie Netwerk (AIN).

Terwijl het beroepsveld zo enerzijds versnipperde, vonden anderzijds in diezelfde periode gesprekken plaats tussen de NVB en de Vogin over verregaande samenwerking. Dit resulteerde er uiteindelijk in dat de Vogin in 1995 onderdeel werd van de NVB en een plaats kreeg binnen de reeds bestaande afdelingsstructuur.

De vraag is nu of er een eind gekomen is aan die explosie van nieuwe organisaties en in hoeverre al die organisaties zich onderscheiden van 'collega-organisaties'. Ook dient de vraag zich aan of er plannen bestaan om met elkaar samen te werken. Binnen het archiefwezen is onlangs gekozen voor zo'n samenwerking. Op 1 januari van dit jaar is de Archiefkoepel ontstaan waarin alle instanties die in ons land iets met het archiefwezen te maken hebben (zoals de SOD, de NVBA en de KVAN) hun krachten hebben gebundeld.

## De grootste

De grootste beroepsvereniging op het gebied van (documentaire) informatievoorziening is nog altijd de *Nederlandse Vereniging van Bibliothecarissen, documentalisten en literatuuronderzoekers*. De NVB werd in 1912 opgericht en telt momenteel zo'n 2778 leden, waarvan 2066 persoonlijke leden en 712 lidinstellingen en donateurs. De NVB kent diverse afdelingen waarvan de afdeling SB (speciale bibliotheken) de grootste en de oudste (opgericht in 1941) is.

De afdelingen hebben ieder een eigen bestuur en organiseren activiteiten zoals bijeenkomsten en workshops. Naast de landelijk opererende afdelingen kent de NVB een regionale structuur. Deze zogenaamde Kringen organiseren activiteiten binnen een bepaalde regio en staan onder coördinatie van het Konvent van Kringen. Tot slot kent de NVB de zogenaamde SIG's (speciale interesse groepen) waar informatiespecialisten met dezelfde interesse of problematiek bij elkaar komen. De twee SIG's die momenteel bestaan zijn de 'SIG Professionalisering van de informatieontsluiting op Internet' en de 'SIG Eenpersoonsbibliotheek'.

Leden van de NVB kunnen in hun lidmaatschap kiezen voor één of meerdere afdelingen. De afdelingen zorgen er zelf voor dat hun leden worden uitgenodigd voor bijeenkomsten en/of worden geattendeerd op andere activiteiten. Daarnaast ontvangen alle leden een nieuwsbrief en kan er gekozen worden voor een abonnement op *Informatie Professional*. De NVB bezint zich momenteel over koers en naamgeving. In november 1998 werd daarover al een ledenvergadering gehouden, maar definitieve besluiten over de toekomst en de naam van de organisatie worden eerst tijdens een extra ledenvergadering in februari 1999 genomen.

De *Vogin* is dan wel sinds 1 december 1995 onderdeel van de NVB, maar vormt eigenlijk een apart verhaal. Zij werd opgericht in 1977 als vereniging van on line gebruikers in Nederland. Alhoewel de



naam altijd Vogin bleef, is de ondertitel in de loop der jaren regelmatig veranderd en luidt deze op dit moment 'Nederlandse Vereniging van Gebruikers van Interactieve Informatiesystemen'. Vogin heeft als doel het behartigen van de ledenbelangen op het gebied van het gebruik van interactieve informatiesystemen en het optimaliseren van deze vorm van informatievoorziening. Net als de NVB kent de Vogin afdelingen die zelfstandig activiteiten organiseren. 'Er is altijd een band geweest tussen Vogin en NVB-LI (literatuuronderzoekers en Informatiespecialisten), alhoewel de intensiteit daarvan vaak afhangt van personen' aldus René Leijen, secretaris van de Vogin. 'Deze samenwerking komt onder andere tot uiting in de uitgave van de Vakgenotewijzer.' De Vogin is ook participant in de Stichting Online Informatie Conferentie Nederland die iedere twee jaar in Rotterdam de Online Informatie Conferentie organiseert. René Leijen begrijpt de toename van aantal beroepsverenigingen wel: 'Ons vak verandert en wordt vooral breder. Het gevolg is dat mensen zich niet meer thuis voelen bij de bestaande organisaties en initiatieven nemen tot oprichting van nieuwe organisaties.'

## Intelligence Society

Eén van de eerste nieuwe organisaties is de *Corporate Intelligence Society* (CIS), die in 1993 werd opgericht en momenteel zo'n 170 donateurs telt. Doel van de stichting CIS is te fungeren als platform voor informatiespecialisten in Nederland. De strategie van CIS is daarom gericht op de overdracht van ontwikkelingen binnen het vakgebied 'intelligence', zodat het gehele CIS-netwerk kan profiteren van de binnen de community van informatiespecialisten nieuw vergaarde kennis en technieken. De activiteiten van de Corporate Intelligence Society concentreren zich op een viertal jaarlijkse seminars die veel publiek trekken en een nieuwsbrief getiteld *Aspecten*. CIS werkt sinds 1998 samen met de internationale AGSI (Association for Global Strategic Information). Deze samenwerking krijgt vorm in gezamenlijke bijeenkomsten en de overname van elkaars artikelen in de nieuwsbrieven. Over de andere Nederlandse beroepsverenigingen zegt CIS-bestuurslid en penningmeester *René van Loen*: 'het verschil met andere organisaties dan NVB en SCIP (Society for Competitive Intelligence Professionals) is dat de eerste vanuit de bibliotheekwereld is ontstaan - de naam geeft dit al aan - en de tweede (SCIP) zich qua belangstellingssfeer meer richt op het management. CIS is duidelijk meer gericht op de informatiespecialist zelf en diens dagelijkse praktijk. Elke organisatie heeft zo dus iets specifiek te bieden. Het is de belangstelling van het individu, of zijn of haar werksituatie, die bepaalt welke organisatie daar het beste bij past. Dat alle drie de organisaties nog steeds naast elkaar bestaan, geeft naar mijn overtuiging ook wel aan dat het organisaties zijn met een eigen identiteit die gebaseerd is op de eigen doelstellingen. Samengaan is in het verleden dan ook moeilijk gebleken, omdat geen van deze drie zijn eigen identiteit in die van een andere organisatie verloren zou willen zien gaan. Terecht naar mijn idee. Er is dan ook ruimte voor alle drie.' Overigens wordt er incidenteel ook tussen CIS en de afdeling LI van de NVB samengewerkt.

## Documentalistenvereniging

Een geheel eigen identiteit heeft ook de *Vereniging van Pers- en Omroepdocumentalisten*. Het doel van de VPOD is om persdocumentalisten de gelegenheid te bieden vakkennis op te doen en/of zich te laten bijscholen. De vereniging is in 1972 ontstaan in navolging van de Duitse 'Fachgruppe Presse-, Rundfunk- und Filmarchivare im Verein deutscher Archivare'. 'Aanvankelijk heette de organisatie: Kring van Mediadocumentalisten. Maar toen het in 1972 noodzakelijk werd dat persdocumentalisten zich sterker naar buiten toe opstelden, is de Kring omgezet in een Vereniging. De VPOD heeft zich bewust beperkt tot de documentalisten die voor redacties bij dagbladen, periodieken en omroeporganisaties in Nederland en België werken'. Aan het woord is *Peter Jonkman*, voorzitter van de VPOD van 1972 tot en met 1992 en sindsdien ere-voorzitter en redactielid van *VPOD Nieuws*, het verenigingsorgaan. 'De reden dat de VPOD zich niet heeft aangesloten bij de NVB is dat de pers- en omroepdocumentalisten (in de praktijk afgekort tot persdocumentalisten) qua mentaliteit tussen journalistiek en



documentatie in zitten. Er is wel eens gezegd dat een persdocumentalist een journalist is zonder schrijfdrang.

De VPOD heeft een aantal eigenschappen die haar onderscheiden van andere verenigingen. Zo staat het aantal potentiële leden volkomen vast. De VPOD beschouwt iedereen die werkzaam is op een persdocumentatieafdeling als lid. Al deze personen zijn ook opgenomen in het VPOD Handboek dat om het jaar verschijnt,' aldus Jonkman.

Daarnaast geeft de VPOD viermaal per jaar het verenigingsblad *VPOD Nieuws* uit en worden bijeenkomsten georganiseerd. Om de paar jaar wordt er een zogenoemde automatiseringsdag gehouden, die geheel gewijd is aan de ontwikkeling van de automatisering bij de verschillende bedrijven. Een bijzonder evenement is nog de jaarlijkse juniorendag, speciaal bedoeld ter introductie van degenen die pas één of twee jaar in het vak werkzaam zijn. Voorts wordt jaarlijks in samenwerking met FORUM, afdeling post-hbo van de School voor Journalistiek, een cursus 'Redactie en documentatie' georganiseerd.

Maar er gebeurt meer, zegt Peter Jonkman: 'de VPOD probeert ook de vakkennis te stimuleren door om de drie jaar een Persdocumentatie prijs voor de beste publicatie, scriptie, boek et cetera op het gebied van de persdocumentatie uit te loven. Aan deze prijs is een geldbedrag en een tastbare herinnering verbonden.' De VPOD telt ongeveer 350 (potentiële) leden. 'Van het begin af aan heeft de vereniging zich gericht op Nederland en België. Ook zijn er goede contacten met de Duitse zustervereniging. Het is een kleine vereniging, die juist doordat zij klein gehouden wordt, goed functioneert. De VPOD gaat nogal eigenzinnig te werk en heeft daardoor nooit de behoefte gekend zich bij een groter geheel aan te sluiten. Ofschoon daar in het verleden wel gesprekken over gevoerd zijn,' aldus Jonkman

## Platform Sherlock

Klein of niet, de VPOD is na de NVB de grootste beroepsvereniging voor informatie professionals. Wel klein te noemen is de *Sherlock Groep*. Deze 'beroepsvereniging' werd in december 1991 opgericht als werk groep voor informatiemangers en documentaristen van reclame- en mediabureaus in Nederland. De belangrijkste doelstelling is het onderling uitwisselen van kennis en ervaring op het gebied van de informatievoorziening, met de nadruk op de communicatiebranche. Daarnaast fungeert Sherlock als gebruikersgroep voor diverse leveranciers van informatie. Sherlock telt momenteel 23 leden en heeft als voorwaarde voor lidmaatschap dat men minimaal 50 procent van zijn of haar werktijd dient te besteden aan de informatievoorziening in een reclame- of mediabureau. In de praktijk blijken de twintig grootste reclamebureaus en vijf mediabureaus daaraan te voldoen. Uitzondering op deze regel vormt de gerelateerde brancheorganisatie SRM (Stichting Reclame- en Marketingonderwijs). Door deze voorwaarden is het aantal leden de laatste jaren vrijwel constant.

Sherlock is eigenlijk geen echte beroepsvereniging, maar meer een informeel platform, zonder rechtspersoonlijkheid. Deze vorm blijkt bij de huidige omvang en doelstellingen uitstekend te voldoen. Sherlock kent dan ook geen officieel bestuur maar 'contactpersonen' die elkaar opvolgen op voordracht van hun voorgangers, met instemming van de groep. De leden komen elk kwartaal een middag bijeen op uitnodiging van en bij een van de leden/bureaus. Tijdens de bijeenkomsten worden voor het vak relevante onderwerpen behandeld. In principe wordt een gastspreker uitgenodigd, meestal een leverancier van informatie. Na discussie, verslag van de werkgroepen, rondvraag en 'wat verder ter tafel komt' wordt afgesloten met een borrel.

De werkgroepen komen vaker bijeen om producten en bronnen te beoordelen en leveranciers te bezoeken. Als we de huidige contactpersoon *Henny Ruiter-Burger* vragen naar het verschil met de bestaande beroepsverenigingen zegt zij: 'Sherlock is niet echt officieel opgericht met statuten en dergelijke. Het is meer een vrijwillig clubje van informatiemangers. Er worden geen lidmaatschapsgelden geheven. Voldoe je aan de eisen en ben je geïnteresseerd, dan mag je meedoen. Het uiteindelijke doel is de leveranciers van informatie ertoe te bewegen een kwalitatief beter product in de markt te zetten.



## Netwerken

Net als de Sherlock Groep heeft ook het *Amsterdam Informatie Network* (AIN) een informeler karakter dan de andere beroepsverenigingen. AIN werd op 30 juni 1998 opgericht. Belangrijkste verschil met de andere genoemde organisaties is dat AIN een geografische eis stelt aan het 'lidmaatschap'. Initiatiefneemster *Maaïke Molenaar*: 'Het AIN heeft geen rechtsvorm, maar is een netwerk in pure vorm. Geen formele structuur of statuten, geen organen. Een ander opvallend aspect is dat we geografisch gelimiteerd zijn. We organiseren één of twee keer een bijeenkomst in de vorm van een presentatie/discussie en/of borrel. Het doel van het Amsterdams Informatie Network is tweeledig: ten eerste het elkaar op de hoogte houden van ontwikkelingen in het vakgebied en ten tweede het uitwisselen van expertise in de dagelijkse praktijk. Het aantal leden ligt nu ongeveer op 50 die veelal afkomstig zijn uit de commerciële hoek. Het is met name de zakelijke dienstverlening die vertegenwoordigd is, maar er zijn ook enkele leden uit de non-profit sector. Alle leden komen uit de regio Amsterdam en betalen geen contributie. De deelnemende bedrijven financieren zelf bijeenkomsten.'

Een wat vreemde eend in de bijt vormt *Platform Informatie Management*, dat branchevereniging wil zijn voor Nederlandse information brokers en information consultants. PIM is als vereniging officieel opgericht in februari 1997 maar als informeel overlegplatform bestaat het al sinds december 1994. De vereniging wil met name de belangen behartigen van én kennis uitwisselen tussen marktconform opererende information brokers en information consultants. PIM kent alleen bedrijfslidmaatschappen en telt momenteel 14 bureaus. Over de activiteiten zegt bestuurslid *Marten Disberg*: 'we organiseren vier jaarlijkse bijeenkomsten die in het teken staan van informatie-uitwisseling en kennisoverdracht. Dit geschiedt middels onder andere workshops en bedrijfsbezoeken. Het bestaansrecht is voor PIM duidelijk. Er is geen vereniging die de belangen vertegenwoordigt van de zelfstandigen die werkzaam zijn in onze branche,' aldus Disberg.

De laatste organisatie die noemenswaardig is, is de Society of Competitive Intelligence Professionals (SCIP). Deze Amerikaanse organisatie heeft sedert enkele jaren een afdeling in de Benelux waarvan het secretariaat in Nederland zetelt. SCIP is vooral bedoeld voor business intelligence professionals, maar omdat dit vakgebied een samensmelting is van informatievoorziening en strategievorming heeft SCIP Benelux diverse informatie professionals in haar ledenaantal. De bijeenkomsten van SCIP staan vaak in het teken van marketing- en concurrentie-informatie en de wijze waarop die informatie kan worden gebruikt in het strategisch beslissingsproces. SCIP organiseert jaarlijkse bijeenkomsten in binnen- en buitenland en geeft ook een nieuwsbrief uit. Alhoewel in de Benelux het ledenaantal laag is, is SCIP in de Verenigde Staten een grote vereniging.

## Relaties met opleidingen

Binnen het IDM-onderwijs worden de ontwikkelingen bij de beroepsverenigingen op de voet gevolgd. 'Beroepsverenigingen zijn vooral belangrijk voor het vaststellen van het opleidingsprofiel waarna het, na onderschrijving door die beroepsverenigingen, wordt omgezet in een beroepsprofiel. De IDM-opleidingen zitten voor dit doel onder meer om de tafel met de ACOA (Adviescommissie opleidingsaangelegenheden) van de NVB, dus de bereidheid bij zowel de IDM-opleidingen als de NVB is aanwezig,' aldus *Bernadette Lohuis*, hoofd opleiding van de IDM Deventer. 'Toch vinden wij de NVB niet richtinggevend als het gaat om IDM-onderwijs en zijn we van mening dat de opleiding IDM voorloopt op de NVB. De IDM-opleidingen in Nederland hebben, conform de richtlijnen van de HBO-Raad, voor 70 procent van het opleidingsprofiel landelijke afspraken gemaakt, wat wil zeggen dat de opleidingen voor dat deel dezelfde inhoud aanbieden. De overige 30 procent mag een individuele IDM-opleiding zelf invullen. Het betekent dat wij voor het belangrijkste deel duidelijk zijn in ons profiel en dat we van de NVB, als grootste beroepsvereniging, daar iets van verwachten.'



De versnippering onder de beroepsverenigingen vindt Bernadette Lohuis jammer. 'Een sterke beroepsvereniging is belangrijk voor een goed beroepsbeeld, het imago van de informatie specialist naar buiten toe. Allerlei verschillende organisaties versterken dat beeld niet, er ontstaat juist verwarring. Ik hoop dat de nu bestaande beroepsverenigingen meer gaan samenwerken of in elkaar opgaan.'

Ook *Piet Kuijper*, directeur van de *Stichting GO* in Den Haag, vindt die wildgroei onder beroepsverenigingen jammer en onderschrijft de samenwerkingsgedachte van Bernadette Lohuis. De GO heeft een zeer sterke band met beroepsverenigingen als de NVB, de NVBA (Nederlandse Vereniging van Bedrijfsarchivarissen) en de VTHA (Vereniging De Topografisch Historische Atlas). 'Die band is ook geformaliseerd doordat een bestuurslid van de NVB in het bestuur van de GO zitting heeft en een bestuurslid van de NVBA in een van de opleidingscommissies zit. Wij hechten veel belang aan die relaties met de beroepsverenigingen. Nu de GO bezig is met de herstructurering van de opleidingen is er over onze plannen ook overleg gevoerd met een breed scala aan beroepsverenigingen en andere vertegenwoordigers uit de beroepspraktijk,' aldus Piet Kuijper. 'De GO ontmoet de beroepsverenigingen en vertegenwoordigers uit de beroepspraktijk ook als het gaat om het vaststellen van kwalificaties in een overleg binnen Ecabo. Daar worden eindtermen vastgesteld voor opleidingen informatiedienstverlening op basis van beroepsprofielen en functieprofielen. Voor diverse andere opleidingsactiviteiten, vaak op het terrein van bijscholing, wordt door de GO overleg gevoerd met mensen uit de beroepspraktijk in de verschillende opleidingscommissies die binnen de GO functioneren. Of deze mensen rechtstreeks of via een beroepsvereniging bij de GO terechtkomen maakt niet veel uit. Bij de vaststelling van leerplannen wordt een groot beroep gedaan op de beroepspraktijk en is er invloed mogelijk door de beroepsvereniging via de vertegenwoordigers in de GO organen. Voorts kunnen beroepsverenigingen altijd concrete suggesties doen voor bijscholingsactiviteiten.

Een voorbeeld hiervan is de workshop "Seriële Publicaties" die op verzoek van en in samenwerking met de Serials Group van de NVB is ontwikkeld en al weer enkele jaren draait.'

Het moge duidelijk zijn: wie op zoek is naar een beroepsvereniging, heeft het niet gemakkelijk. Wel blijkt dat toetreding tot de VPOD, de Sherlock Groep en AIN aan bepaalde voorwaarden is gebonden. Wie niet de omroepwereld werkt, kan niet terecht bij de VOPD. Ook de Sherlock Groep blijft een gesloten deur als men niet werkzaam is binnen de reclame- en mediabranche. Het Amsterdams Informatie Netwerk (AIN) beperkt zich tot informatie professionals uit Amsterdam; voor niet-Amsterdammers is het dus wachten op soortgelijke initiatieven in andere steden. Ook PIM heeft een selecte doelgroep.

Als alternatieven blijven over CIS en SCIP, die geen beperking kennen ten aanzien van branche of werkomgeving. Maar ook binnen de NVB en de Vogin zijn er goede initiatieven die kunnen concurreren met CIS en SCIP.

*Kees Westerkamp leidt Reekx Business Intelligence en is redacteur van Informatie Professional.*





**Adviseurs en  
dienstverleners in  
informatievoorziening**

